

## OP REIS VOOR DE ZAAK

Jan Just Witkam

### Deel 1 Oost West, thuis best

Reizen is, zo heeft de profeet Muhammad al gezegd, een stukje van de hel. Ik ben het met hem eens, maar om andere redenen. Vandaag de dag is reizen wel wat comfortabeler dan in het begin van de zevende eeuw op het Arabisch schiereiland. De Profeet had het ongetwijfeld over het fysieke ongerief dat de reiziger moet doorstaan, terwijl mijn twijfels toch vooral van psychologische aard zijn. Ik vind het, heel simpel gezegd, gewoon vervelend om Leiden te verlaten. Ik ben gewend om van huis naar het werk te lopen of fietsen, ik ken iedere straathoek, iedere gevel, en veel van de mensen die ik zie lopen liepen daar de vorige week ook al, en de volgende week zal ik hen ook wel ergens zien. Hun gezichten zijn me bekend en meestal weet ik ongeveer waar ze mee bezig zijn. Kortom het dorpsgevoel, het thuisgevoel.

Waarom dan toch zo vaak op reis? Als je tenminste gemiddeld één maal per maand een buitenlandse reis vaak noemt. Dat is heel eenvoudig verklaard: Ik wil, behalve in Leiden wonen, ook verre landen en vreemde volkeren zien. En gelukkig zijn er gelegenheden genoeg om dat te doen. Waarom is het dan toch een ongerief?

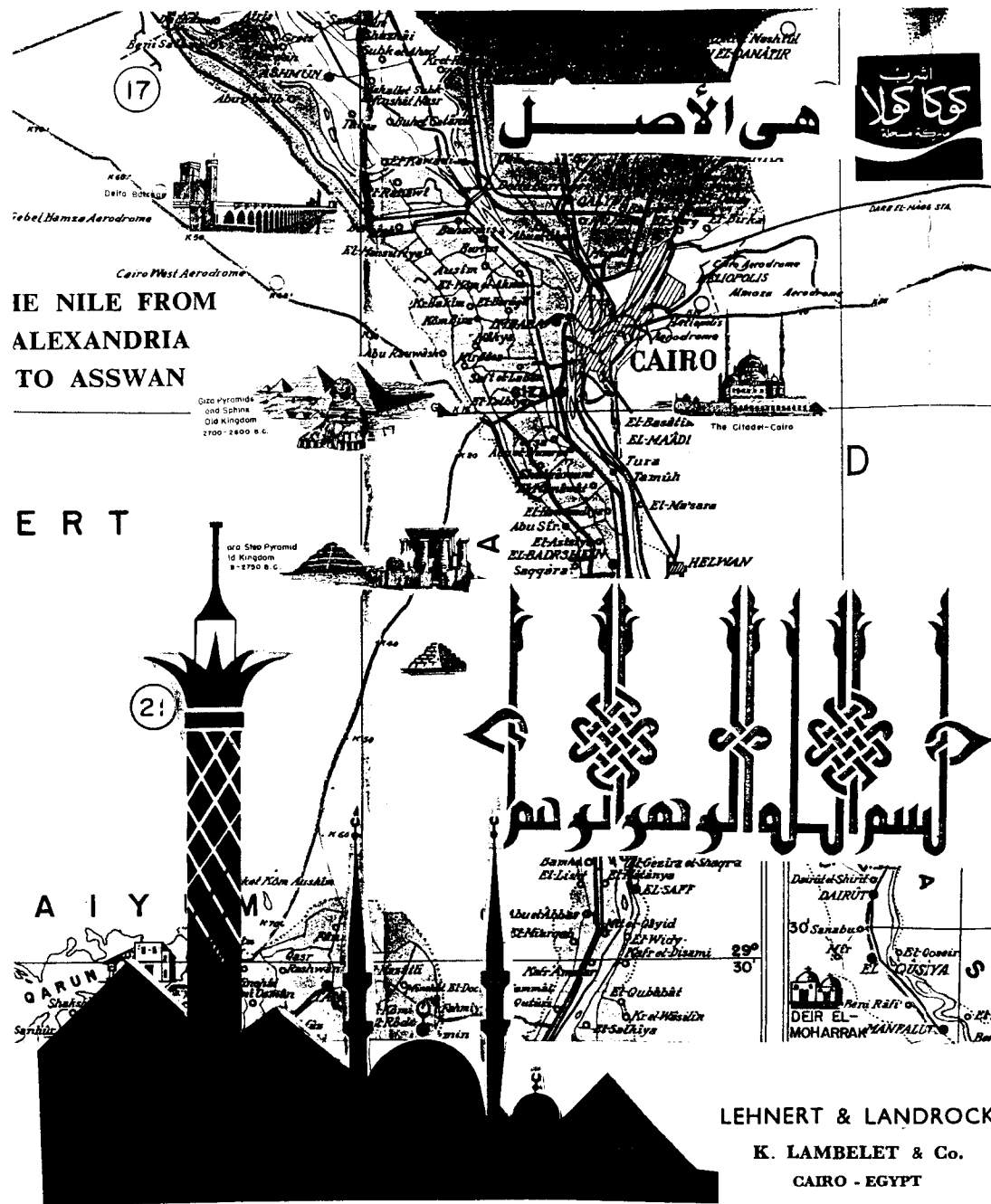
Plannen zijn gauw gemaakt. Een ticket gauw besteld, maar naarmate de vertrekdatum dichterbij komt, worden mijn twijfels groter. De laatste paar dagen begin ik te wanhopen dat al het werk dat ik voor vertrek nog af wil krijgen ook inderdaad af zal komen. De nacht voor vertrek is behoorlijk hectisch, meestal werk ik gewoon door met de gedachte dat slapen altijd nog in het vliegtuig kan. Zou ik ooit nog op een andere, rustige, goed voorbereide manier, op reis kunnen gaan? Ik kan me de tijd niet heugen dat mijn vertrek plaats vond op een ordelijke en ontspannen wijze. Maar één ding is zeker, zodra ik buiten Leiden ben, in trein of taxi richting Schiphol, is ook alle twijfel over het nut van

de reis weg. Het vertrek is onvermijdelijk geworden, en niet zonder plezier geef ik me er aan over.

We schrijven januari 1994. Ik was gevraagd door een islamitische stichting in Londen om in Cairo een college te geven over het catalogiseren van islamitische handschriften. Mijn lezing zou een inleiding moeten zijn over die islamitische handschriften die afkomstig zijn uit het Verre Oosten en Zuid-Oost Azië. De leerlingen kwamen uit het Midden-Oosten en zwart Afrika, allen moslims. Zij waren bibliothecarissen die in hun dagelijks werk met handschriften te maken hadden. De gedachte achter het organiseren van de cursus was dat zij, na het volgen van lessen in handschriftenkunde, beter hun werk zouden kunnen doen. Zij zouden goede catalogi kunnen schrijven en zij zouden na de cursus beter voor de aan hun zorgen toevertrouwde stukken kunnen zorgen. Ook hun carrière kansen zouden met het certificaat van de cursus beter worden. Mijn onderdeel van de cursus had betrekking op soorten handschriften die zij waarschijnlijk geen van allen ooit te zien zouden krijgen in hun eigen collecties, maar waarvan zij misschien wel eens gehoord zouden hebben. Voor het beter begrip van de veelzijdigheid van de islamitische boekcultuur een onmisbaar cursus-onderdeel, dus.

Dat maakte wel noodzakelijk dat ik met goed illustratie-materiaal zou moeten komen. Een syllabus met vooral veel plaatjes, en daarnaast een vertoning van bij voorkeur ook interessant ogende originelen. Zulke stukken, een soort demonstratie- of onderwijs-collectie, had ik de afgelopen jaren al voor mijzelf verzameld. Geen belangrijke unica, maar wel typerende stukken, afkomstig uit Indonesië, Maleisië, Centraal-Azië, India en China, vaak op bijzondere materialen geschreven (palmblad, boombast), in een bijzondere vorm uitgevoerd (banier), of in bijzondere schriften (met penseel) geschreven. Niets maakt een abstract betoog duidelijker dan wanneer je plotseling met een heel tastbaar voorwerp in handen staat. Het is een veelgebruikte pedagogische truc, ongeveer zo oud als de wereld.

Zo vertrok ik dus begin januari, nadat ik eerst het nieuwe paspoort op het gemeentehuis voor mij had laten uitschrijven. Tegen een krankzinnig bedrag



wordt het bruinrode boekje door de gemeente ter beschikking gesteld. Het is binnen vijf minuten gereed, dat was vroeger wel anders. Ik heb nooit begrepen waarom de mensen niet tegen dit soort knevelarij in opstand komen. De reis zelf gaat vlot genoeg. Na 3 uur stapte ik uit in Cairo. Snel een visum gekocht. Dat is een typisch Egyptische aangelegenheid. Je kunt natuurlijk in Scheveningen bij de Egyptische ambassade voor veel geld, en vooral met veel omhaal (formulieren, pasfoto's, voorgefrankeerde enveloppen etc.), een visum kopen. Dat bestaat uit een stempel en wat zegeltjes. Het is nooit dezelfde dag klaar, het is een trage en omslachtige zaak. Dertig jaar geleden was het al precies zo. Maar je kunt tegenwoordig ook op de bonnefooi naar Cairo reizen, op de airport alles even regelen, en je bent er sneller en ook nog voor minder geld mee klaar.

Ik werd opgewacht door een medewerker van Cook, die mij snel overal doorheen praatte, en binnen de kortste keren raasde mijn 'limmo' richting stad. Ik had een kamer in het Semiramis hotel, dat aan de Nijl ligt, vlak achter het zeer centrale Meidan al-Tahrir, het Caireense Bevrijdingsplein.

Later hoorde ik dat twee weken voor mijn aankomst een moslim-activist het nodig had gevonden om zijn automatische wapen leeg te schieten in de lobby van dit hotel. Ik had er wel in de krant over gelezen, maar niet beseft dat het in het Semiramis was gebeurd. Er was trouwens niets meer van te zien, alleen waren er nu poortjes voor de ingangen geplaatst voor de metaaldetectie. Dit soort dingen verhindert mij niet om te reizen. Het zijn incidenten die in de westerse pers buiten proportie veel aandacht krijgen, maar het verkeer in Cairo is nog altijd vele malen gevaarlijker dan dit extremisme. De toeristen blijven er wel door weg, en dat is precies de bedoeling van de heren bommengooiers. Ik geloof dat het seizoen 93-94 een van de allerslechtste is geweest voor Egypte, en dat kwam door juist dit soort ellende.

Mijn kamer in het Semiramis was op de 22e verdieping, met een fantastisch uitzicht over de Nijl en de stad. In de verte zijn de piramiden zichtbaar. De 22e verdieping steekt ver uit boven de wolk van uitlaatgassen waar de mensen op de begane grond in leven. Met zonsondergang geeft deze permanente walm boven de stad de meest fantastische optische effecten. Het was voor mij voor het eerst dat ik mij zo hoog boven de stad bevond. Vanaf die hoogte krijgt de

hele stad iets onwezenlijks. Het is meer een langzaam bewegend en geluidgevend schilderij dat je vanuit je raam bekijkt, dan een stad van mensen en van straten.

Ik heb nog een hele dag vrij, dus ga ik uit wandelen. Het weer is overdag lekker warm, maar in de avond wordt het kil. Mijn aanwezigheid in Cairo moet ik op meerdere manieren nuttig maken. Op mijn agenda staan minstens: foto's maken (voor mijn architectuur archief), bezoek aan de Azhar-bibliotheek, bezoek aan de Nationale Bibliotheek, bezoek aan de boekverkopers op het Ezbekiya-plein en aan andere boekwinkels, inkopen doen voor de 1001-Nacht tentoonstelling in de UB Leiden (lampjes, waterpijp etc.), vrienden bezoeken, en zo meer. Zo veel dat het al meteen een onhaalbare zaak lijkt. Plus dat ik, zolang ik mijn lezing nog niet heb gegeven, daar toch een zekere spanning over voel. Het probleem is niet zozeer de voorbereiding - die is prima voor elkaar met mijn syllabus en mijn originele stukken - maar de taal waarin ik moet spreken. Mij is gezegd dat ik het in het Engels mag doen, en dat het door een Egyptische geleerde zin voor zin zal worden vertaald. Dat trekt mij niet erg, want ik spreek mijn verhaal het liefst in een doorlopend betoog uit. Bij een betoog dat zin voor zin wordt onderbroken kan ik zelf niet enthousiast raken. Het alternatief is om het direct in het Arabisch te doen. Ik spreek wel redelijk Arabisch, genoeg om mij in het dagelijkse leven te redden, maar een academische voordracht vereist misschien een niveau dat ik niet haal. Ik heb dat tot nog niet eerder gedaan. Spannend dus.

(wordt vervolgd)

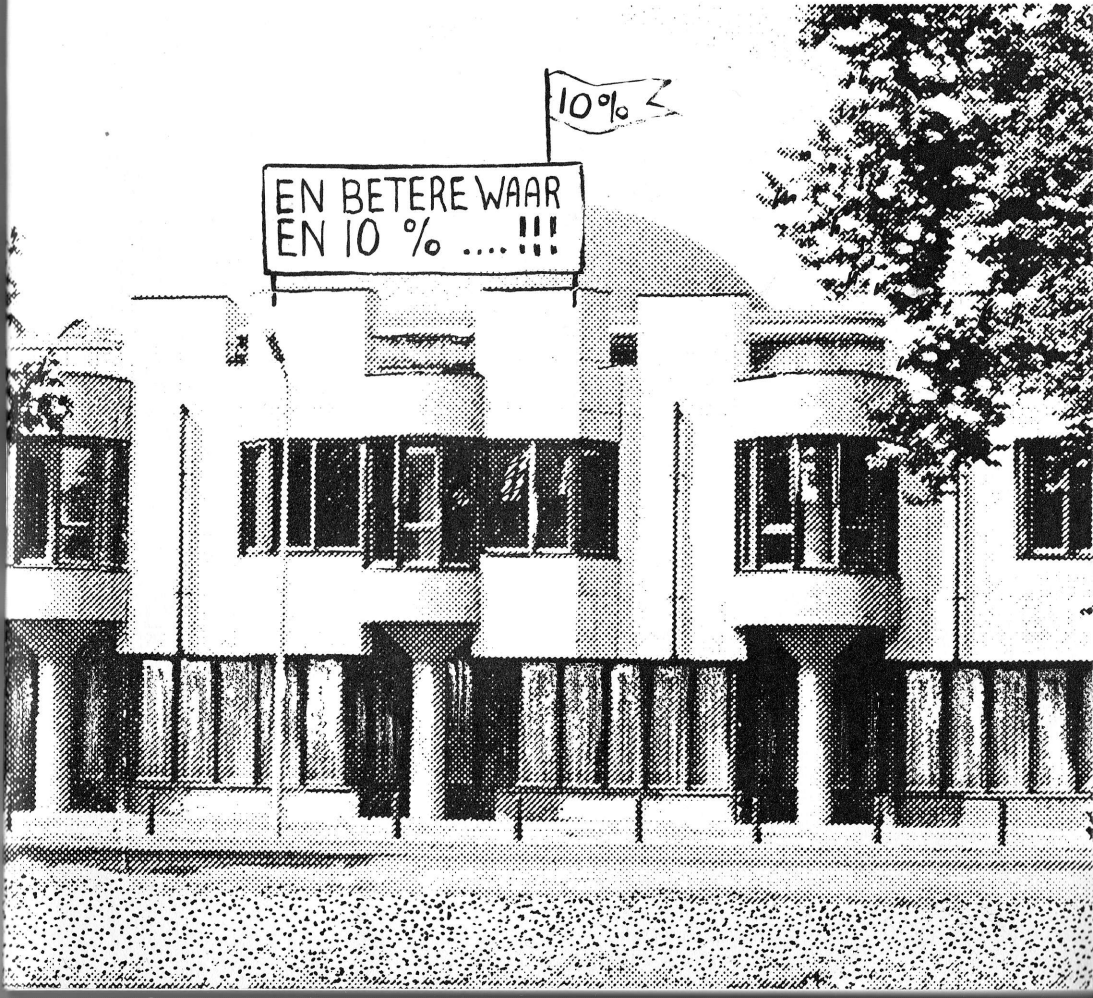


Sommige grondslagen raken nooit de grond.

*Barendrecht, J.M. Recht als model van rechtvaardigheid. Katholieke Universiteit Brabant, 1992*

# DOELWIT

Personeelsblad Universiteitsbibliotheek Leiden  
Jaargang 11, nummer 3, december 1995



---

# DOELWIT

---

Personneelsblad  
van de  
Universiteitsbibliotheek te  
Leiden

Redactie:  
Elsbeth Klink  
Ingrid Noordman  
Wilco Schepen  
Antoinette Simons  
Fons Stikvoort  
Gé Wassenburg  
André Weyermars

Jaargang 11  
Nummer 3  
December 1995

## Inhoud

Van de redactie.....	3
Een nieuw mag. is ook niet alles, zeker geen oud.....	6
PV: UB doe er wat mee !.....	11
Op reis voor de zaak.....	16
Hout en glas.....	22
Het favoriete lijstje van.....	24
Het favoriete lijstje van.....	25
Afscheid Ton van Lier.....	27
Jos las een goed boek.....	29
Doet alleen het handgeschreven boek goed?.....	33
Uit de keuken.....	42
De UB in 1996.....	44

---

---